

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225

<http://www.akademikbakis.org>

SOSYAL SORUMLULUĞUN İLİŞKİLİ OLDUĞU YAŞAM DEĞERLERİ*

Aslı TAYLI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.B.D

Özet: Bu çalışmanın amacı sosyal sorumluluk ile değerler arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmaya Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Teknik Eğitim Fakültesi ve Pedagojik Formasyon Eğitimi olan 579 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın verileri 2011-2012 güz döneminde toplanmış ve veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Sorumluluk Ölçeği ve Schwartz Değerler Ölçeği kullanılmıştır. Sonuçlar; kız öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeylerinin, erkek öğrencilerinkinden daha yüksek olduğunu, ancak eğitim görülen sınıf düzeyine ve fakülteye göre sosyal sorumluluk açısından bir farklılık olmadığını göstermiştir. Sosyal sorumlulukla ilişkili olan yaşam değerleri, *yardımseverlik*, *evrensellik*, *kendini yönlendirme*, *güvenlik* ve *uyuma*'dır. Sosyal sorumluluk ve değer kümeleri ilişkisi açısından yapılan analizde ise, sosyal sorumluluk ile en çok *özaşkınlık*, ikinci olarak da *muhafazakarlık* değer kümesinin ilintili olduğunu anlaşılmıştır. Özaşkınlık; yardımseverlik ve evrensellik değerlerini, muhafazakarlık ise, geleneksellik, güvenlik ve uyuma değerlerini kapsamaktadır. Sonuçlar alan yazın bulguları eşliğinde değerlendirilmiştir.

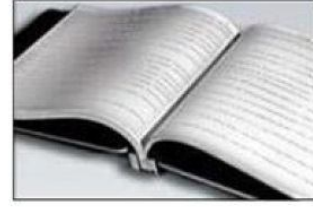
Anahtar Kelimeler: Sosyal Sorumluluk, Değerler, Özaşkınlık, Muhafazakarlık, Üniversite Öğrencileri

LIFE VALUES THAT SOCIAL RESPONSIBILITY IS ASSOCIATED WITH

Abstract: The objective of this study is to investigate the relation between social responsibility and values. The study was participated by 579 students with training in Mugla Sıtkı Kocman University, Education Faculty, Technical Education Faculty and Pedagogical Formation Program. The data were collected during fall semester in 2011-2012 academic year. The Personal Information Form, Social Responsibility Scale and Schwartz Value Inventory were used to collect data. The results indicated that the social responsibility levels of female students were higher than those of male students, however, no differences were found with respect to social responsibility as per the level of grade and school. Life Values Associated With Social Responsibility are benevolence, universalism, self-control, security, conformity. As for the analysis conducted with respect to the relation between social responsibility and values, it was found that social responsibility was most closely related to the value set of *self-transcendence and conservatism*, which was the second associated set of values. Self-transcendence encompasses the values of benevolence and universalism, whereas conservatism encompasses the values of tradition, security and conformity. The results were discussed in the light of the related literature.

Key Words: Social Responsibility, Values, Self-Transcendence, Conservation, University Students

* Bu araştırma, 12-14.01.2012 tarihinde 3. Dünya Eğitim Kültürü Kongresinde (3rd WE ASC World Education Culture Congress, Delhi- India) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225*

<http://www.akademikbakis.org>

1. GİRİŞ

Sosyal sorumluluk denilince genellikle kurumsal sosyal sorumluluk akla gelmekte ve kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının ortak bir paydada birleşebilmesi ve toplumdaki diğerlerine hizmet götürmesi kast edilmektedir (örneğin; Nuhoglu ve Wan, 2012; Shafer, Fukukawa ve Lee, 2007; Zekiene ve Ruzevicius, 2011). Buna karşın, tek tek birey bazında sosyal sorumluluğu ele alan çalışma sayısı yok denecek kadar azdır (Örneğin; Berkowitz ve Lutttterman, 1968; Güldü ve Dönmez, 2002; Schneider, Zollo ve Manocha, 2010). Bu durum, bireylerin ayrı ayrı, toplumdaki diğerlerine yönelik katkılarının, kurum ya da grupların topluca katkıları kadar görünür olmama ihtimaliyle açıklanabilir. Ancak söz konusu kurum çalışanlarının ya da grupların her biri bireylerden oluşmaktadır ve bu bireylerin tercihleri, güdüleri ve yaşam değerleri sosyal sorumluluk hizmetlerine bir şekilde yansımaktadır.

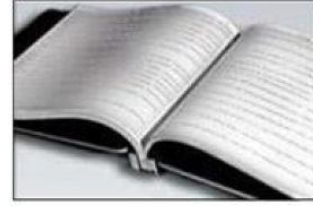
Hemingway ve Maclagan (2004) da, kurumsal sosyal sorumlulukta başlangıç noktasının daha çok bireysel değerler olduğunu, sosyal sorumluluğun özünde bireysel güdülenmenin daha belirleyici olduğunu ve daha fazla çalışan ya da yöneticinin stratejik olmaktan ziyade idealistik düşüncelerle ve yardımsever eğilimlerle sosyal sorumluluk projelerine katıldıklarını savunmuşlardır. Nitekim kurumsal sosyal sorumluluk ile ilgili yapılan çalışmalarda kurumlardaki yöneticilerin ve sosyal sorumluluk projelerine katılanların kişisel özellikleri

(Cheah, Jamali, Johnson ve Sung, 2011), yaşam değerleri ve yardım etme eğilimleri (Hemingway, 2005; Hemingway ve Maclagan, 2004; Posner, 2010; Sığır, Tabak ve Ercan, 2009) çeşitli araştırmacılarca ele alınmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, nispeten ihmal edilmiş görünen bireysel sosyal sorumluluğu ele almak ve sosyal sorumluluk düzeyi yüksek olan bireylerin önemsedikleri yaşam değerlerini ortaya koymaktır. Diğer bir deyişle, sosyal sorumluluk düzeyi yüksek olan bireylerin, aynı zamanda hangi yaşam değerini kendilerini temel aldıklarını anlayabilmek hedeflenmektedir. Böylece hem sosyal sorumluluk düzeyi yüksek olan kişilere yön veren değerleri anlayabilmek, hem de sorumluluk/değerler eğitiminde birbirini destekleyen yönlerin bilinmesi mümkün olabilecektir. Ayrıca, sosyal sorumluluk alanyazınına katkı yapmak adına, bazı demografik değişkenlerle sosyal sorumluk düzeyi arasındaki ilişki de araştırılacaktır.

1.1. Sosyal Sorumluluk kavramı ve Sosyal Sorumluluk Düzeyi Yüksek Bireylerin Özellikleri

Sosyal sorumluluk öncelikli olarak vatandaşlık eğitimi amaçlı çalışmalarda gündeme gelmiştir ve iyi bir vatandaş olmanın en önemli gereklerinden birisi, sosyal açıdan sorumluluk sahibi bir birey olmak ve sorumlu davranmak olarak kabul edilmiştir (Dam, Geisjel, Reumerman ve Ledoux, 2011). Sosyal sorumluluk; başkalarının iyiliği, refahı, iyi oluşuyla ilgili olma, başkalarına yardım etmeyi içeren içsel görev duygusu, sivil katılım ve

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225

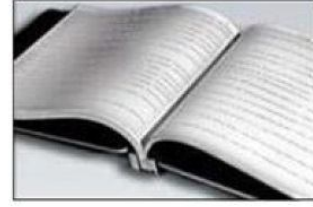
<http://www.akademikbakis.org>

başkalarına yönelik sorumlu tutumlar, paylaşım, işbirliği ve sosyal yeterlilikler olarak ele alınmaktadır (Scales, Blyth, Berkas ve Kielsmeier, 2000). Yine sosyal sorumluluğa ilişkin, bireylerin diğer insanlara, onlardan hiçbir çıkarı olmadığında dahi yardım etmesi (Berkowitz ve Lutterman, 1968), bireylerin başkalarıyla ve daha büyük sosyal ve politik dünyayla olan ilişkilerinde adalet ve şefkat temelli bir ahlaki farkındalığının olması ve başkalarıyla bağlılık içerisinde hareket etmesi (Berman, 1997: 12-14) gibi tanımlar bulunmaktadır. Buna göre sosyal sorumluluk; sosyal ve politik farkındalığı, bağlılık hissini, ahlaki farkındalık ile hareket etmeyi, özgeci davranmayı ve aktif katılımı gerektirmektedir (Berman, 1997: 12-14). Son olarak, başkalarına “zarar vermeme” ve başkaları için “iyi olanı yapma” gibi bir vurgu da sosyal sorumluluk bağlamında ele alınmaktadır (Schneider, Zollo ve Manocha, 2010: 26).

Sosyal sorumluluk ile ilgili kuramsal açıklamalar getiren ya da ölçme aracı geliştiren yazarlar, sosyal sorumluluğu bazı alt başlıklarla açıklama ve ölçme yoluna gitmişlerdir. Buna göre; *sosyal iyi oluşa yönelik tutum ve başkalarına yönelik görev duygusu* (Conrad ve Hedin, 1982), *başkalarının duygularına ve haklarına saygılı olma ve başkalarına bakım verme/özen gösterme* (Harrison, 1995, Akt: Whitly ve Gould, 2010) *evrensel yardımseverlik, toplum yaşamına etkin katılım ve sosyal bağlılığa yönelik farkındalık* (Nakamura ve Watanabe-Murauka, 2006) gibi alt başlıklar sosyal sorumluluğu açıklamak üzere kullanılmaktadır.

Araştırmalarda, sorumluluk düzeyi yüksek kişilerin genel özelliklerinin neler olduğu ve ne gibi genel eğilimlere sahip oldukları gibi konular da ele alınmıştır. Bu konuda Gough, McClosky ve Meehl (1952) tarafından yapılan ve aynı zamanda ergenlere yönelik olan ilk sosyal sorumluluk ölçeğinin verilerini de içeren bulgular; sosyal açıdan sorumluluk duygusu yüksek öğrencilerin; akademik başarı güdülerinin daha yüksek olduğu, amaçları yönünde daha ciddi çaba harcadıkları, program dışı etkinliklere daha fazla katıldıkları, ortalamanın üstünde bir zeka düzeyinde oldukları, fen derslerinde daha başarılı oldukları ve düşmanlık, kıskançlık, kaygı gibi duyguları daha az yaşadıkları anlaşılmıştır. Yine bu öğrencilerin ahlaki problemlerle daha ilgili oldukları, güçlü bir adalet anlayışlarının olduğu ve topluma yabancılaşma oranlarının daha düşük olduğunu sonucuna ulaşılmıştır (Akt. Berkowitz & Lutterman, 1968). Başka bir çalışmada, Berkowitz ve Daniels, (1964) sosyal sorumluluk ölçeğinden yüksek puan alanların başkalarına yardım etme konusunda sosyal değişim mantığına göre davranmadıkları, hiçbir çıkara dayanmaksızın ve karşılık beklemeeksizin ihtiyacı olan herkese yardım etmeye hazır olduklarını göstermiştir. Bu çalışmada, yardımların karşılıklı olması gerekmediğini söyleyenler, karşılıklı olması gerektiğini savunanlardan, kadınlar, erkeklerden daha yüksek sosyal sorumluluk puanı almışlardır.

Berkowitz ve Lutterman’ın (1968) yapmış oldukları bir çalışmada, orta sınıf ve işçi sınıfı olarak sınıflandırılan 766 yetişkinin bazı sosyal eğilimleri ile sosyal

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225

<http://www.akademikbakis.org>

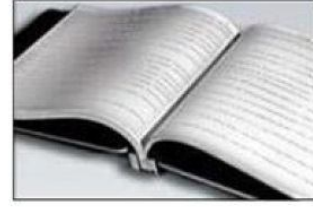
sorumlulukları arasındaki ilişki incelenmiştir. Her iki grupta da, sosyal sorumluluğu yüksek bireylerin; toplumun genel ideallerinin belirgin şekilde farkında olan ve bu standartları yerine getirmek için çabalayan kişiler olduğu, çok daha yaygın oranda yardım kuruluşlarında, sağlık ve sivil toplum hizmetlerinde, yardım amaçlı dernek ve klüplerde gönüllü olarak çalıştıkları, daha yaygın oranda eğitimsel ve dinsel gruplar için para yardımında buldukları ve çok daha aktif bir biçimde yerel ve ulusal politik çalışmalara katıldıkları, politika konusunda daha bilgili oldukları, daha yüksek bir oranda kilise üyesi oldukları ve dini yönü güçlü bireyler oldukları anlaşılmıştır. Yine sosyal sorumluluk düzeyi yüksek bireylerin daha çok bayanlar, gençler ve eğitim düzeyi yüksek bireyler olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada orta sınıf bireyler, işçi sınıfına göre daha yüksek bir sosyal sorumluluk puanı almışlardır. İşçi sınıfı eğitim, güvenlik, işsizlik, vb. konularda devletin daha çok sorumluluk alması gerektiğini vurgulamışlardır. Yine, işçi sınıfı daha çok sol bir partiye oy verirken, orta sınıfın sağ bir partiye oy verdiği görülmüştür. Son olarak araştırmacılar, sosyal sorumluluk ile muhafazakarlık arasında pozitif bir bağ olduğunu, muhafazakar bireylerin sosyal açıdan sorumlu bireyler olduğunu ve sosyal açıdan sorumlu bireylerin de muhafazakarlıkla bir şekilde ilişkili olduğunu kabul etmişlerdir.

Güldü ve Dönmez (2002) tarafından Türk üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada da, sosyal sorumluluk düzeyi yüksek olan üniversite öğrencilerinin merkez ve aşırı sağ politik görüşe sahip

olduğu ortaya konmuştur. Aynı çalışmada aşırı sol görüşlü öğrencilerin anlamlı olarak, diğer iki gruptan daha düşük bir sosyal sorumluluk puanı aldıklarını ortaya koymuştur, ancak aşırı sağ ve merkez görüşteki bireylerin sosyal sorumluluk puanları arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Benzer şekilde, sosyal sorumluluk açısından yetişkinler ve çalışan grupta yer alan bireylerle de bazı çalışmalar yürütülmüştür. Cheah, Jamali, Johnson ve Sung (2011) tarafından yapılan çalışmada, sosyal açıdan sorumlu davranışları destekleyen girişimcilerin/yöneticilerin çoğunlukla, genç olduğu, bayan olduğu, üst gelir grubundan olduğu ve iyi eğitimliler arasından çıktığı anlaşılmıştır. Yetişkin yöneticilerle yürütülen başka bir çalışmada ise, sosyal sorumluluğun ve etigin önemli olduğunu söyleyenler, Scwartz Değerler Ölçeğine göre *özaşkınlık* ve *muhafazakarlık* boyutlarında daha yüksek puan almışlardır. Söz konusu ölçekte *özaşkınlık*, yardımseverlik ve evrensellik değerlerini, *muhafazakarlık* ise geleneksellik, güvenlik ve uyma değerlerini kapsamaktadır (Shafer, Fukukawa ve Lee, 2007: 274-78).

1.2. Değerler ve Sınıflandırılması

Sorumluluk bir yaşam değeridir ve ilişkili olduğu diğer yaşam değerlerini ortaya koymak, kişinin davranışlarını altında yatan temel mekanizmayı anlamamızı sağlayacaktır. Bu varsayımın en önemli gerekçesi de, değer kişi için yönlendirici olduğunun kabul edilmesidir. Değer kavramının sözlük anlamı; *insanların, hayatın anlamı ve günlük yaşamın biçimlendirilmesi konusunda, olası yollar*

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225

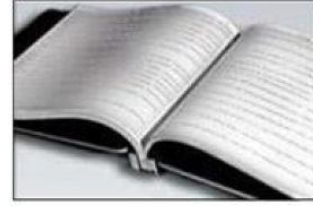
<http://www.akademikbakis.org>

arasından bir tercih yapmalarını sağlayan, yol gösterici nitelikteki soyut ya da somut ilke, inanç veya varlıklarından her biri olarak ifade edilmektedir. Yine sözlük anlamı olarak değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet ve de yüksek ve yararlı nitelik olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005). Bu tanım daha çok değerın günlük dilde kullanımını ifade etmektedir. Bu tanımdan da anlaşıldığı gibi değer günlük dilde, bir şeye değer olmak, değmek, anlamında kullanılmaktadır. Bir şeyin değerli, önemli, faydalı, anlamlı vb. olup olmadığını tartan, paha biçen bir değerlendirmeyi ve arkasından gelen kararı ifade etmektedir.

Rokeach'e göre (1973) değer olası seçenekler arasından bir tercihte bulunmadır. Ona göre kişi bir davranışı veya amacı, karşıtı olana tercih ederken, bu tercihini kendi değer sistemi içinde yer alan diğer değerlerle de karşılaştırmakta ve kendi ihtiyaç hiyerarşisinde üst sıralarda yer alan değerlerle uyumlu olan davranış biçimini veya yaşam amacını seçmektedir. Rokeach (1973) seçim yapılacak değerleri de kendi içinde amaç değerler ve araç değerler olmak üzere ikiye ayırmış, ardından ikinci bir sınıflandırma ile bireysel değerler ve sosyal değerler olarak gruplandırmıştır. Ona göre amaç değerler yaşamın amacına ilişkin olan ve nihai hedefleri gösteren değerlerdir. Araç değerler ise, bu amaçlara ulaşmak için tercih edilmesi gereken yolları ve yapılması gereken davranışları göstermektedir. Örneğin mutlu olmak, sosyal itibar kazanmak, gerçek dostluk, rahat bir hayat vb. gibi amaç değerleri için,

hırslı olmak, dürüst olmak, güvenilir olmak, cesur olmak, affedici/bağışlayıcı olmak gibi birçok araç değerın aynı amaç için seferber edilmesi ve uygulamaya aktarılması gerekebilmektedir. Bazı durumlarda örneğin mutlu olmak amaç değerine birden fazla araç değer hizmet edebilmekte ya da örneğin güvenilir olmak, bir çok amaç değere şöyle ya da böyle katkı sağlayabilmektedir (Rokeach, 1973, Akt. Korkmaz-Devrani, 2010).

Değerler konusunda, Rokeach ile birlikte en fazla katkı yapan iki kuramcından biri olan Schwartz, kuramını büyük ölçüde Rokeach'ın kuramı üzerine şekillendirmiş ve 57 maddelik ve 10 farklı değeri içeren bir ölçek geliştirmiştir. Buna göre belli başlı 10 değer; güç, başarı, hazcılık, uyarılım, özenetim, evrensellik, yardımseverlik, geleneksellik, uyuma ve güvenlidir (Schwartz, 1994). Schwartz daha sonra bu değerlerin de kendi içinde yeniden bir sınıflandırmaya tabi tutularak dört ana boyuta indirgenen ikinci bir sınıflandırmayla birlikte ele almıştır. Schwartz'a göre, bu değer gruplarının bazıları birbirine yakın ve birlikte, bazıları birbirine uzak ve ters yönde işleyen bir mekanizmaya sahiptir. Buna göre 10 temel değer motivasyonu, iki ana boyut üzerinde incelenmektedir. Birinci boyutta, yeniliğe açık olmak (openness) karşısında muhafazakarlık (conservation) değer kümesi, ikinci boyut ise, özdeşlik (self-transcendence) karşısında özgünlük (self-enhancement) değer kümesi yer almaktadır. Bu boyutlar adlarından da anlaşılacağı gibi birbirine ters işlemektedir. Yeniliğe açıklık, daha korumacı bir duruşu olan muhafazakarlık

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225

<http://www.akademikbakis.org>

ile, bireysel bakış açısının hakim olduğu *özgenişletim* ise, başkalarına yönelik olma gibi sosyal bir kaygı içeren *özaşkınlık* ile birbirinin tersi bir mekanizmaya sahiptir (Schwartz, 1994).

Son olarak, değerlerin sınıflandırılması konusunda, Roy (2003) tarafından geliştirilen Bireysel Değerler Envanteri olarak adlandırılan ve bireysel değerlerin bir sınıflandırması olan bir ölçme aracı ele alınacaktır. Ölçek, Asan, Ekşi, Doğan ve Ekşi (2008) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek; *disiplin ve sorumluluk, güven ve bağışlama, dürüstlük ve paylaşım, saygı ve doğruluk ile paylaşım ve saygı* olmak üzere, beş alt boyuttan ve 47 maddeden oluşmaktadır.

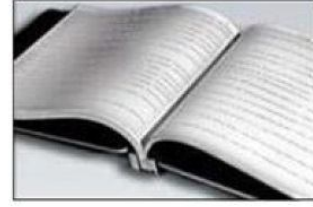
1.3. Değerler ve Sosyal Sorumluluk İlişkisi

Sosyal sorumluluk ile yaşam değerleri arasında doğrudan bir ilişki olduğu, sosyal sorumluluğu destekleyecek ahlaki değerlerin başka değişkenlerle birlikte sosyal bilişin oluşmasına katkı yaptığı, sosyal biliş sayesinde ise, sosyal açıdan sorumlu davranışların sergilenebildiği kabul edilmektedir. Sosyal açıdan sorumlu davranışa götürecekt ahlaki değerler ise, suçluluk ve utanma gibi ahlaki duygular ile *özaşkınlık* (evrensellik ve yardımseverlik) ve *özyönelim* (güç ve başarı) gibi kişisel değerler olarak açıklanmıştır (Schneider, Zollo ve Manocha, 2010).

Sosyal sorumluluk ile *özaşkınlık* ve *özyönelim* arasında ilişki olacağını varsayan bu görüşe karşılık, sosyal sorumluluk ile *özyönelimden* ziyade *özaşkınlığın* hatta *muhafazakarlığın* daha belirleyici olduğunu gösteren çalışmalar da

bulunmaktadır. Örneğin Egri ve Herman (2000) tarafından yapılan çalışmada, *öz aşkınlık* (evrensellik ve yardımseverlik) ile, doğal çevreye yönelik sosyal sorumluluk arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (Akt. Schneider, Zollo ve Manocha, 2010). Bir grup, Amerikan ve Çin’li yönetici ile yürütülen bir başka çalışmada da benzer şekilde, sosyal sorumluluğa ve etiğe önem verme ile, en fazla ilişkili olan yaşam değerinin, *öz aşkınlık* (evrensellik ve yardımseverlik) ile *muhafazakarlık* (geleneksellik ve uyma) olduğu anlaşılmıştır (Shafer, Fukukawa ve Lee, 2007).

Başka bir çalışmada ise, sosyal açıdan sorumlu yatırımcıların sosyal sorumluluğa ilişkin algıları ile bu kişilerin demografik özellikleri incelenmiştir. Yirmi ülkeden 2464 yönetici/girişimci ile yapılan çalışma, genç olanların yaşlılara göre, kadın olanların erkek olanlara göre daha büyük bir olasılıkla, bir kurumun ekonomik performansı kadar sosyal ve çevresel performansının da önemli olduğunu dile getirmişlerdir. Özellikle kadın ve üst sosyo-ekonomik düzeyde yer alan sosyal sorumluluk düzeyi yüksek olan girişimciler, daha büyük bir olasılıkla sosyal çevreye yönelik sorumlulukların kurumlarca da paylaşılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ek olarak, genç olan, üst sosyo-ekonomik düzeyde yer alan ve üst eğitim almış olanlar; sosyal açıdan sorumlu kurumların en az sosyal sorumluluk uygulamalarına katılmayanlar kadar karlı olduğuna inandıklarını ifade etmişlerdir. Bu çalışmanın sonucundan; sosyal açıdan sorumlu davranışları destekleyen yöneticilerin çoğunlukla, genç olduğu,

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225

<http://www.akademikbakis.org>

kadın olduğu, üst gelir grubundan olduğu ve iyi eğitilmişler arasından çıktığı anlaşılmıştır (Cheah, Jamali, Johnson ve Sung (2011)).

2.YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu: Bu araştırma Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesine devam eden farklı bölümlerdeki, basit tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilmiş, 579 öğrenci ile 2011-2012 öğretim yılı güz döneminde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin % 52,8' i kız (300), % 48,2'si (279) erkektir. Öğrenciler, Eğitim Fakültesi öğrencileri (393: % 67,9) Eğitim Fakültesinde Pedagojik Formasyon Eğitimi alan mezun öğrenciler (114: %19,7) ve Teknik Eğitim Fakültesi öğrencilerinden (72: % 12,4) oluşmaktadır. Öğrencilerin yaş aralığı 18 ile 37 (X:22,77, Ss:2,74) arasında değişmektedir.

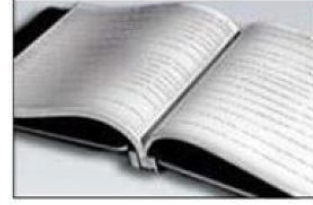
2.2.Ölçme Araçları: Bu çalışmada, öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeyleri Berkowitz ve Luterman (1968) tarafından geliştirilen Sosyal Sorumluluk Ölçeği ile, değer tercihleri Schwartz Değerler Ölçeği ile ve öğrencilere ait cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, bölüm gibi demografik veriler ise, Kişisel Bilgi Formu ile elde edilmiştir.

2.2.1. Sosyal Sorumluluk Ölçeği: Berkowitz ve Luterman (1968) tarafından geliştirilen ve bir kişinin, diğer insanlardan hiçbir çıkarı olmadığına bile onlara yardım etme yönelimini ölçen 8 maddelik bir testtir. Ölçeğin uyarlanması, Güldü ve Dönmez (2002) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmasında ölçüt grupları tekniği kullanılmıştır. Bu amaçla, bir grup üniversite öğrencisine sosyal

sorumluluğun bir tanımı yapılmış ve sınıflarında sosyal sorumluluğu en yüksek ve en düşük olarak gördükleri arkadaşlarını yazmaları istenmiştir. Ardından öğrencilere Sosyal Sorumluluk Ölçeği uygulanmış ve belirtilen gruplardaki öğrencilerin puanları çıkan sonuçlara göre kıyaslanmıştır. Düşük sosyal sorumluluğa sahip algılanan bireylerle, yüksek sorumluluğa sahip algılanan bireylerin ortalamaları arasında fark anlamlı bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğini belirlemek için ise, 30 kişilik bir örneklem grubuna bir ay arayla iki defa uygulanmış ve arada .55 korelasyon bulunmuştur ve bu fark da, .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Güldü ve Dönmez, 2002).

Bu çalışmada söz konusu ölçeğe ilişkin istatistiksel sonuçlar yeniden incelenmiş, önce içtutarlılık katsayısı .62 olan ve varyansın % 31'ini açıklayan, 1 madde, 2 madde ve 5 madde olmak üzere üçlü bir faktör yapısına sahip bir ölçme aracıyla karşılaşılmıştır. Bunun üzerine, ayrı faktörlerde yüklenen 3 madde ölçekten çıkartılmış ve iç tutarlılık kat sayısı .71 olan, varyansın .47,78'ini açıklayan 5 maddeden oluşan tek boyutlu form dikkate alınmış ve araştırma sonuçları bu doğrultuda analiz edilmiştir.

2.2.2.Schwartz Değerler Ölçeği: Schwartz, Rokeach'ın değerlere ilişkin sınıflandırmasını temel alarak 57 değer maddesini içeren ve 10 alt boyuttan oluşan, 7'li dereceleme gerektiren likert tipi bir ölçme aracı geliştirmiştir. Ölçekte yer alan söz konusu 10 değer, güç, başarı, hazcılık, uyarılım, kendini yönlendirme, evrensellik, yardımseverlik, geleneksellik, uyuma ve

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225

<http://www.akademikbakis.org>

güvenlidir (Schwartz, 1994). Schwartz, bu değerlerin geçerliğini önce 40 ülkede, sonra ilave ülkelerle 54 ülkede test etmiş ve değerlerin % 82 oranında bütün ülkelerde benzer sınıflandırıldığını, 10 temel değerden ortalama 8'inde kültürler arası bir uzlaşma olduğunu ortaya koymuştur (Sagiv ve Schwartz, 1995). Söz konusu ölçek Türkçeye Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) tarafından uyarlanmıştır. 1990 yılında Bursa ilinde 15 farklı okuldan yaş ortalaması 35 olan 183 öğretmenle yapılan çalışmada Schwartz tarafından belirtilen ölçek maddelerinin % 84 olasılıkla benzer algılandığı ve benzer değerler altında

gruplandığı görülmüştür. Bu sonuç, ölçeğin dilsel eşdeğerliği adına tatmin edici bir sonuç olarak kabul edilmiştir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

3.BULGULAR

Araştırma kapsamında önce, sorumluluk puanları açısından cinsiyet, sınıf ve fakülte değişkenine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı, İki Yönlü Varyans Analizine göre incelenmiş ve Tablo-1'de verilen bulgular elde edilmiştir.

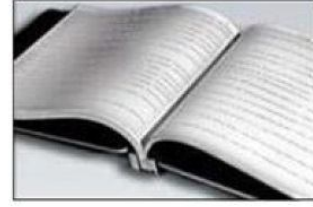
Tablo-1: Sosyal sorumluluk ile ilgili bazı değişkenlere ait İki Yönlü Varyans Analizi sonuçları

Varyansın kay.	Kareler Top.	d	Kareler ort	F	p
Düzeltilmiş Model	268,449	7	38,350	2,215	,039*
Kesişim	198064,830	1	198064,830	10973,119	,000**
Cinsiyet	126,678	1	126,678	7,018	,008**
Sınıf	74,309	4	18,577	1,029	,391
Fakülte	2,352	2	1,176	,065	,937
Hata	10306,552	571			
Toplam	439681,738	579			

(*p<.05, **p<.001)

Tablo-1'de görüldüğü gibi sosyal sorumluluk puanları açısından tek anlamlı fark cinsiyet değişkenine göre gözlenmiştir. Kız öğrencilerin Sosyal Sorumluluk Ölçeğinden daha yüksek puanlar aldığı ve bu farkın da istatistiki açıdan anlamlı olduğu anlaşılmıştır

($F_{[1,579]}=7,018$, $p<.001$). Ancak sosyal sorumluluk puanı açısından sınıf seviyesine ($F_{[4,579]}:1,029$, $P>.05$) ve devam edilen fakülteye göre ($F_{[2,579]}=,065$, $P>.05$) göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225

<http://www.akademikbakis.org>

Tablo-2-Sosyal sorumluluk ve değerler arasındaki ilişkinin Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon kat sayısına göre değerlendirilmesi

Değişkenler	Güç	Başarı	Hazcılık	Uyarılım	Kendini Yönlendirme	Evrensellik	Yardımseverlik	Geleneksellik	Güvenlik	Uyma
Sosyal Sorumluluk	-.104*	-.019	.003	-.001	.133**	.204**	.218**	.053	.179**	.146**

(*p< .05, **p<.001)

Sosyal sorumluluk ile ilintili yaşam değerlerinin incelendiği analiz sonucuna göre; sosyal sorumluluk ile anlamlı bir korelasyon gösteren en güçlü değişken yardımseverliktir ($r = ,218^{**}$, $p < ,001$). Bunu, evrensellik ($r = ,204^{**}$, $p < ,001$), güvenlik ($r = ,179^{**}$, $p < ,001$), uyma ($r = ,146^{*}$, $p < ,001$), kendini yönlendirme ($r = ,133^{**}$, $p < ,001$) ve güç ($r = -.104^{*}$, $p < ,05$) değerleri izlemiştir. Ayrıca bu sonuçlardan, sadece güç değişkeninin .05 anlamlılık düzeyinde, yardımseverlik, evrensellik, güvenlik, uyma ve kendini yönlendirme

değişkenlerinin .001 düzeyinde sosyal sorumlulukla istatistiki açıdan anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu anlaşılmıştır. Sosyal sorumlulukla, güç değeri arasında ise, .05 düzeyinde anlamlı, fakat negatif yönde ve düşük bir ilişki bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, güç değerine verilen önem arttıkça, sosyal sorumluluk düzeyi düşmektedir. Sosyal sorumlulukla anlamlı bir ilişki olmayan değişkenler ise, başarı ($r = -.019$, $p > ,05$), hazcılık ($r = ,003$, $p < ,05$) ve uyarılımdır ($r = ,01$, $p < ,05$).

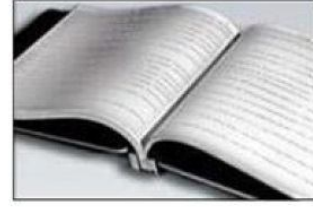
Tablo-3-Sosyal sorumluluk ve değer kümeleri arasındaki ilişkinin Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon kat sayısına göre değerlendirilmesi

Değişkenler	Özdeşlik (evrensellik, yardımseverlik)	Muhafazakarlık (geleneksellik, uyma, güvenlik)	Özgenişletim (Güç, başarı, hazcılık)	Değişime açıklık (özdenetim, uyarılım, hazcılık)
Sosyal Sorumluluk	.230**	.145**	-.071	.057

(*p< .05, **p<.001)

Araştırma kapsamında üçüncü ve son değerlendirme ise, sosyal sorumluluk ile, değer kümeleri açısından yapılmıştır. Buna göre, sosyal sorumluluk ile özdeşlik ($r =$

,230** $,$ $p < ,001$) ve muhafazakarlık ($r = ,145^{**}$, $p < ,001$) değer kümelerinin pozitif yönde, düşük ancak istatistiki açıdan anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225

<http://www.akademikbakis.org>

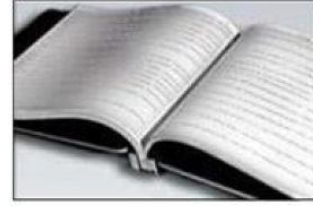
anlaşmıştır. Diğer taraftan, sosyal sorumluluk ile, *özgenişletim* ($r = -,075$, $p >,05$) ve *değişime açıklık* ($r = ,057$, $p >,05$) değer kümeleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

4. TARTIŞMA

Sorumluluk ya da sosyal sorumluluk ile cinsiyet arasında nasıl bir ilişki olduğunu araştıran çalışmalar genellikle, kadınların daha yüksek bir sorumluluk puanına sahip olduklarını göstermektedir (Berkowitz ve Daniels, 1964; Berkowitz ve Lutterman, 1968; Cheah, Jamali, Johnson ve Sung, 2011; Taylı, 2006). Sosyal sorumluluk kişinin başkalarına dönük yönüdür ve başkalarının iyi oluşu için, başkalarının hayatlarına anlamlı katkı yapmak için ve başkalarına zarar vermemek için çaba harcamasını gerektirmektedir. Geleneksel cinsiyet rollerinde erkeklerin daha çok başarı yönelimli ve hedef yönelimli yetiştirilmesine karşın, kızların ilişki yönelimli yetiştirildiği, kişilerarası ilişkilerde duyguları anlamayı ve başkalarının iyi oluşunu önemsemeyi gerektiren, şefkat ve bakım temelli bir sosyalleştirmeye büyütüldüğü kabul edilmektedir (Crain, 2005). Ahlaki gelişim konusunda çalışmaları olan Carol Gilligan'a ait olan bu görüş, özellikle kız çocuklarının hem kendisini, hem başkasını önemseyen dengeli bir noktaya gelmesinin ahlaki olgunlaşmanın sonunda varılacak bir aşama olduğunu, ancak geleneksel sosyalleşmenin etkisi ile kadınların fedakarlık yapma ve hizmet etme temelli bir yönelimle başkalarının bakımı ve iyi oluşu konusunda bitmez tükenmez bir çaba harcayacağını savunmaktadır (Gilligan, 1982, Akt. Slavin, 2013:60). Bu nedenle

başkalarına hizmet etmeyi, başkalarının duygularını anlamayı önemli kabul eden mesajlarla dolu bir sosyalleşme sürecinin sonunda kız öğrencilerin başkaları için kaygılanan, başkalarının haklarını ve ihtiyaçlarını gözetten bir anlayış ve duygusal yapıya sahip olması normal gözükmemektedir. Erkeklerin ise, tam tersi duygularla bağlantılı değerlendirmelere daha az girdiği, başkaları için fedakarlıkta bulunmaya daha az istekli olduğu ve daha çok kendi hedefleri doğrultusunda ilerlediği kabul edilmektedir.

Sorumluluğun yüksek olması ve sorumlu davranışların sıklıkla sergilenmesi istenir bir şeydir. Ancak çok yoğun bir sorumluluk ve kendi ihtiyaçlarını göz ardı eder bir tarzla ilerlemek hiçbir grup için istenmemektedir. Sorumluluk duygusunun güçlü olması ile, takıntı-zorlantı (obsessive-compulsive) davranışlar ve mükemmeliyetçilik arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (Bouchard, Rheume ve Ladouceur, 1999; Radomsky, Rachman ve Hammond, 2001) ve bu sorunlar çoğunlukla kadınlarda gözlenmektedir. Kuşkusuz bu sonuçlarda, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları başta olmak üzere, sosyalleşme ve kültürel mesajlarla da yakın ilgisi bulunmaktadır. Bu nedenle, ebeveynlerin çocuk yetiştirirken, erkeklerin biraz daha başkaları ve başkalarının ihtiyaçlarını gözetir tarzda yetiştirmesi ve kadınları ise, gereğinden fazla sorumluluk üstlenmeyecek tarzda yetiştirmesi önemlidir. Bunun ilerde bireylerin ruh sağlığını koruyabilmesi ve sağlıklı kişilerarası ilişkiler geliştirebilmesi için özellikle önemli olduğu bilinmelidir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225

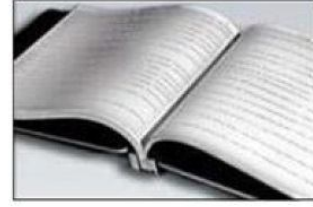
<http://www.akademikbakis.org>

Öte yandan sosyal sorumluluk açısından sınıf seviyesi açısından fark çıkmaması, benzer yaş aralığında ve benzer yaşam döneminde olma ile açıklanabilir. Geç ergenlik ile, genç yetişkinliğin başlangıcı arasında bir yelpazede yer alan üniversite öğrencilerinin benzer psikolojik olgunluk düzeyinde ve benzer zihinsel gelişim aralığında kabul etmek, bu durumu açıklar gözükmemektedir. Eğitim alınan fakülte açısından fark çıkmaması ise, öğrencilerin benzer sosyokültürel çevreden gelme olasılığıyla açıklanabilir. Öğrencilerin eğitim aldığı birimlerin tamamı eğitimle alakalıdır. Eğitim fakültesi öğrencilerinin ise, çeşitli açılardan nispeten daha benzer bir profile sahip olduğu anlaşılmaktadır (Çevik ve Yiğit, 2009; Kızılcıoğlu, 2003).

Araştırmanın ikinci bulgusu ise, sosyal sorumluluk ile, *yardımseverlik*, *evrensellik*, *kendini yönlendirme*, *güvenlik* ve *uyum* değeri arasında pozitif yönde, *güç* değeri ile ise, negatif yönde bir ilişkinin söz konusu olduğunu göstermiştir. Aynı bağlamda, değer kümeleri açısından yapılan değerlendirme de ise, sosyal sorumluluk ile en çok *özdeşlik* değeri kümesinin ve ikinci olarak *muhafazakarlık* değeri kümesinin ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Bu sonuç, sosyal sorumluluğun özünde başkalarına yönelik sorumluluk olduğu, başlarının iyiliği, refahı, iyi oluşunu önemseyen bir duruşu gerektirdiği, hatta geleneksel sosyal sorumluluğun başkalarına herhangi bir çıkar gözetmeksizin yardım etme olarak tanımlandığı göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Bu nedenle, sosyal sorumlulukla ilgili yapılan sınırlı sayıda çalışma bile sosyal sorumlulukla ilişkili

olarak en çok yardımseverlik, evrensellik, geleneksellik gibi sosyal değerleri öne çıkarmaktadır. Örneğin, Schneider, Zollo ve Manocha'ya (2010: 26) göre, evrensellik ve yardımseverlik (özdeşlik) sosyal açıdan sorumlu davranışa götürecektir en önemli ahlaki değerlerdendir. Evrensellik ve yardımseverlik (özdeşlik) ile, doğal çevreye yönelik sosyal sorumluluk arasında da (Egri ve Herman, 2000, Akt. Schneider, Zollo ve Manocha, 2010) anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yine, sosyal sorumluluğa ve etiğe önem verme ile özdeşlik (evrensellik ve yardımseverlik) ile muhafazakarlık (geleneksellik ve uyum) arasında pozitif bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Shafer, Fukukawa ve Lee, 2007). Benzer şekilde, sosyal sorumluluk düzeyi yüksek bireylerin, daha fazla başkalarına karşılıksız yardım etme eğiliminde olduğu (Berkowitz ve Daniels, 1964) yardım kuruluşlarında, sağlık ve sivil toplum hizmetlerinde, yardım amaçlı dernek ve klüplerde çok daha yaygın olarak gönüllü çalıştıkları, daha yaygın oranda eğitimsel ve dinsel gruplar için para yardımında buldukları ve daha yüksek bir oranda kilise üyesi oldukları, daha muhafazakar ve dini eğilimleri güçlü bireyler olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Berkowitz ve Lutterman, 1968). Başkalarına dönük olmak, kendi bireysel isteklerini geri plana itebilmek, başkalarını desteklemek ve tüm bireylerin ve evrenin iyi oluşunu önemsemek demektir. Bu nedenle de, böylesi tercihler kendini aşmak olarak adlandırılmaktadır. Nitekim Schwartz'da (1994) yardımseverlik ve evrensellik değerlerini

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225*

<http://www.akademikbakis.org>

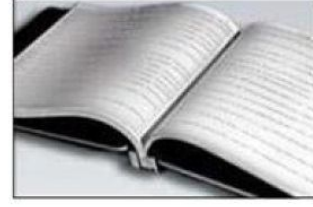
bir bütün olarak özaşkınlık değer kümesi içinde sınıflandırmaktadır ve özaşkınlık değer kümesinin birey yönelimli özgenişletimin karşısında ve tersi bir işleyişe sahip olduğunu ve kişinin kendisinden ziyade, başkalarına yönelik olması ile karakterize olduğunu ifade etmektedir.

Sosyal sorumluluk doğası gereği toplumdaki diğerlerini dikkate almayı gerektirmektedir ve doğal olarak da, kişinin başkalarına alakalı değerlerinin öncelikli olması gerekmektedir. Örneğin empati başkalarını anlama, başkalarıyla aynı duyguda buluşabilme gibi sosyal bir yön barındırmaktadır. Empati ile ilişkili yaşam değerlerinin araştırıldığı bir çalışmada da, empati ile en güçlü korelasyonların, yardımseverlik, evrensellik, uyum ve geleneksellik ile, en düşükkoelasyonların ise güç, başarı, uyarılım ve hazcılık ile olduğu anlaşılmıştır (Balliet, Joireman, Daniels ve Falvy, 2008). Bu sonuç, empati ile özaşkınlık ve muhafazakarlık ilişkisini göstermektedir. Yine başkalarıyla bağlantılı hareket etmeyi gerektiren mesleki ve yönetsel sürece “katılım” ile yaşam değerleri tercihleri arasındaki ilişki incelenmiş ve katılım ile en güçlü yaşam değeri ilişkisinin yardımseverlik ve uyma olduğu anlaşılmıştır (Cohen, 2010).

Ancak değer tercihinde örneklem grubunun içinde bulunduğu kültürden etkilenme olasılığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Türk kültüründe genel olarak yardımseverlik ve evrensellik gibi özaşkınlık değeri ile, güvenlik, uyma ve geleneksellik gibi muhafazakarlık değerlerini öne alma eğilimi var

gözükmektedir. Örneğin, Schwartz Değerler Ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması aşamasında, farklı okullarda görev yapan 183 öğretmenin en çok, evrensellik, yardımseverlik ve gelenekselliği seçtiği, bunu özyönelim ve güç, güvenlik ve başarımın takip ettiği, en düşük düzeyde ise, hazcılık ve uyma değerini seçtiği görülmüştür. Aynı çalışmada, değer kümeleri açısından yapılan değerlendirme de ise, ilk sırada muhafazakarlık (geleneksellik, uyma ve güvenlik) ikinci sırada özaşkınlık (yardımseverlik ve evrensellik), üçüncü sırada, özgenişletim (güç ve başarı) ve en düşük düzeyde ise yeniliğe açıklık (kendini yönlendirme, uyarılım ve hazcılık) değerleri olduğu görülmüştür. Araştırmacılar, öğretmenlerin içinde buldukları kültürün değer taşıyıcıları olmak gibi bir yönü olduğunu ve bir anlamda ortaya çıkan bu sonuçların Türk Kültürünü temsil etmekte olduğunu kabul etmişlerdir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Taylı (2012) tarafından yapılan ve Türk üniversite öğrencilerinin tercih etmiş oldukları değerlerin önceliğinin araştırıldığı çalışmada da, özdenetim, evrensellik, güvenlik, yardımseverlik, uyma gibi değerler en çok tercih edilen değerler olurken, güç en düşük, uyarılım ikinci en düşük, hazcılık üçüncü en düşük değer tercihi olmuştur.

Bu çalışmada, sosyal sorumlulukla ilişkili bulunan ikinci değer kümesi, geleneksellik, uyma ve güvenlik değerlerinin birleşimi olan muhafazakarlıktır. Muhafazakarlık en çok süreklilik ve güven ilişkisi ile ele alınmaktadır. Schwartz ve Huisman's'a (1995) göre geleneksellik, uyma ve

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225

<http://www.akademikbakis.org>

güvenlik değerlerini kapsayan muhafazakarlık değerinin temel güdüsü; ilişkilerdeki ahengin ve sosyal düzenin korunmasıdır. Belirsizlikten kaçınarak kaynakların ve ilişkilerin kontrol altında tutulması da, aynı amaca hizmet etmektedir. Sosyal sorumlulukla ilişkili bulunan özaşkınlık ve muhafazakarlık Schwartz ve Huismans'a (1995) göre dini öğretilerde de sıklıkla vurgulanmaktadır. Araştırmacılara göre din, kişinin bencil isteklerinden vazgeçip, başkalarına yönelmesini desteklerken ya da geleneksellik, uyma gibi muhafazakar değerleri överken, başarı, güç, hazcılık gibi özgünlük değerlerini olumsuz olarak değerlendirmektedir. Nitekim dindarlık ve değerler ilişkisinin araştırıldığı metaanaliz çalışması 255 Müslüman, 1075 Yahudi ve 5113 Hıristiyan bireyle yapılan çalışmaları değerlendirmeleri sonucunda; dini gruplar arasında farklılıktan ziyade benzerliklerin çok daha fazla olduğunu göstermiştir. Aynı araştırmada, ufak vurgu farkına rağmen nerdeyse bütün grupların, dindarlık ile hazcılık ve kendini yönlendirme arasında en zayıf, dindarlık ile güç ve başarı arasında zayıf, dindarlık ile yardımseverlik, geleneksellik ve uyma arasında oldukça güçlü bir bağ olduğunu düşündüğünü ortaya koymuştur (Saroglou, Delpierre ve Dernelle, 2003).

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç itibariyle bu çalışma, sosyal sorumluluk ile sosyal değerler ilişkisini teyit eden bir bulguyu barındırmaktadır. Özellikle ulaşım ve haberleşme imkanlarının arttığı ve bu nedenle kişilerin tüm dünyanın ve tüm dünyadaki kişilerin iyi oluşunu önemseyen evrensel

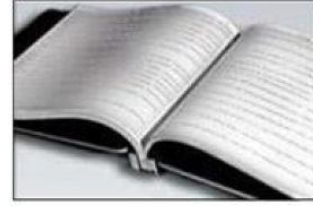
vatandaşlık bilinciyle hareket etmesi gerektiğinin tartışıldığı (Kan, 2009) günümüzde, her bireyin sosyal sorumluluğunun yüksek olması tüm dünya adına önemlidir. Yaşam değerlerinin her birinin doyurduğu temel bir motivasyon ve bireylerin yaşamına katkı yaptığı bir yön olduğu gerçeğiyle, bireylerin önemsedikleri değerleri dışlamadan ama başkalarına katkı yapan değerleri de özellikle destekleyerek ilerlemek anlamlıdır. Bu amaçla, evrensellik, yardımseverlik, özdenetim, geleneksellik, uyma ve güvenlik değerlerini öne alan bireyler yetiştirmek önemsenmelidir. Çünkü bu, dolaylı olarak sosyal sorumluluğu da desteklemek anlamına gelmektedir.

6. KAYNAKÇA

Asan, T., Ekşi, F., Doğan, A. ve Ekşi, H. (2008). Bireysel Değerler Envanteri'inin dilsel eşdeğerlik geçerlik ve güvenilirlik çalışması, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi, 27, 15-38.

Balliet, D., Joireman, J., Daniels, D. & Falvy, J. G. (2008). Empathy and The Schwartz's Value System: A test of an integrated hypothesis. Individual Differences Research, 6 (4), 269-279.

Berman, S. (1997). Children's social consciousness and the development of the social responsibility. USA:Albany:University of NewYork Press

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

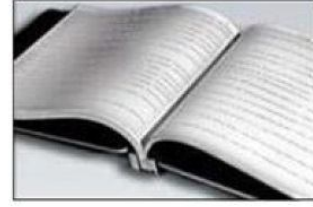
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225*

<http://www.akademikbakis.org>

- Berkowitz, L. & Daniels, L. R. (1964).** Affecting the salience of the response to dependency relationships. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 68 (3), 275-281.
- Berkowitz, L. & Lutterman, K. N. (1968).** The traditional socially responsible personality. *Public Opinion Quarterly*, 32, 169-185.
- Bouchard, C., Rheoume, J. & Ladouceur, R. (1999).** Responsibility and perfectionism in OCD: an experimental study. *Behavior Research And Therapy*, 37 (3), 239-248.
- Cohen, A. (2010).** Values and commitment: a test of Schwartz's human values theory among arab teachers in israel. *Journal of Applied Social Psychology*, 40 (8), 1921-1947.
- Cheah, E. T., Jamali, D., Johnson, J. E. V. & Sung, M. C. (2011).** Drivers of corporate social responsibility attitudes: the demography of socially responsible investors. *British Journal of Management*, 22: 305-323.
- Conrad, D. & Hedin, D. (1982).** Instrument and scoring guide of the experimental education evaluation project. Minnesota: Center for Youth Development and Research.
- Crain, W. (2005).** Theories of development: concepts and applications. Fifth Edition. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Çevik, O. ve Yiğit, S. (2009).** Eğitim Fakültesi öğrencilerinin profillerinin belirlenmesi: Amasya Üniversitesi örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33 (1), 89-106
- Dam, G., Geisel, F., Reurmerman, R. & Ledoux, G. (2011).** Measuring young people's citizenship competences. *European Journal of Education*, 46 (3), 354-372.
- Devrani-Korkmaz, T. (2010).** Kişisel değerlerin kurumsal yapısı ve pazarlamadaki uygulamalar. *Osmangazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 49-70.
- Güldü, Ö. ve Dönmez, A. (2002).** Aşırı uçlarda siyasal tutumlara sahip üniversite öğrencilerinin bazı psikolojik değişkenler açısından karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35 (1-2): 129-142.
- Hemingway, C. A. (2005).** Personal values as a catalyst for corporate social entrepreneurship. *Journal of Business Ethics*, 60, 233-249.
- Hemingway, C. A. & Macgalan, P. W. (2004).** Managers' personal values as drivers of corporate social responsibility. *Journal of Business Ethics*, 50:33-44.
- Kan, Ç. (2009).** Sosyal bilgiler eğitiminde küresel vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 25-30.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

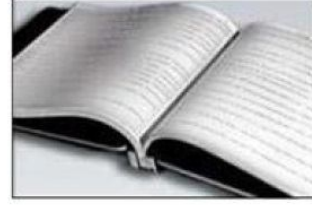
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225

<http://www.akademikbakis.org>

- Kızılçaoğlu, A. (2003).** Necatibey Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Öğretmeni adaylarının profili. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10, 88-105.
- Kuşdil, E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000).** Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri. Türk Psikoloji Dergisi, 15(45), 59-76.
- Nakamura, M. & Watanabe-Muraoka, A. M. (2006).** Global social responsibility: developing a scale for senior high school students in Japan. International Journal For The Advancement of Counselling, 28 (3):213-226
- Nuhoğlu, N.İ. & Wan, L. (2012).** Corporate social responsibility disclosure an two rising actors: china and Turkey. MÖDAV, 1: 87-108.
- Posner, B. Z. (2010).** Another look at the impact of personal and organizational values congruency. Journal of Business Ethics, 97: 535-541.
- Radomsky, A. S., Rachman, S. & Hammond, D. (2001).** Memory bias, confidence and responsibility in compulsive checking. Behavior Research & Therapy, 39 (7), 813-823.
- Sagiv, L. & Schwartz, S.H. (1995).** Value priorities and subjective well-being: direct relations and congruity effects. European Journal of Social Psychology, 30, 177-198.
- Scales, P. D. Blyth, D., Berkas, T. H. & Kielsmeier, J. C. (2000).** The effects of service-learning on middle school students' social responsibility and academic success. Journal of Early Adolescence, 20 (3), 332-358.
- Saroglou, V., Delpierre, V. & Dernelle, R. (2004).** Values and religiosity: a meta-analysis of studies using Schwartz's model. Personality and Individual Differences, 37, 721-734.
- Schneider, S.C., Zollo, M. & Manocha, R. (2010).** Developing socially responsible behaviour in managers: Experimental evidence of the effectiveness of different approaches to management education. Journal of Corporate Citizenship, 39, 21- 41.
- Schwartz, S. H. (1994).** Are the Universal aspects in the Structure and Contents of Human Values ?. Journal of Social Issues, 50 (4): 19-45.
- Schwartz, S. H. & Huisman, S. (1995).** Value priorities and religiosity in four western Religions. Social Psychology Quarterly, 58(2), 88-107.
- Shafer, W. E., Fukukawa, K. & Lee, G. M. (2007).** Values and the Perceived importance of Ethics and Social Responsibility: The U.S. versus China. Journal of Business Ethics, 70:265- 284.
- Slavin, R.E. (2012).** Sosyal, ahlaki ve duygusal gelişim (52-76). G. Yüksel (Çev. Edit). Eğitim psikolojisi: kuram ve uygulama. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Taylı, A. (2006).** Sorumluluğun bazı değişkenler açısından

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 42 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD: M- I23 *** ID:373 K:225*

<http://www.akademikbakis.org>

değerlendirilmesi, XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Muğla: 13-15 Eylül 2006

_____(2012). Priority of values related with peace in turkish culture and the use of the results in creating a culture based on peace. 2. International Conference on Human and Social Sciences ICHSS 2012. March 23-24 Tirana Albania.

T.D.K. (2005). Türkçe Sözlük. 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Whitly, M. A. & Gould, D.(2010). Psychosocial development in refugee children and youth through the personal-social responsibility model. Journal of Sport Psychology in Action, 1, 118-138.

Zeikene, A. & Ruzevicius, J. (2011). Socially responsible investment as a part of corporate social responsibility, Economics and Management, 16: 628-636.